

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

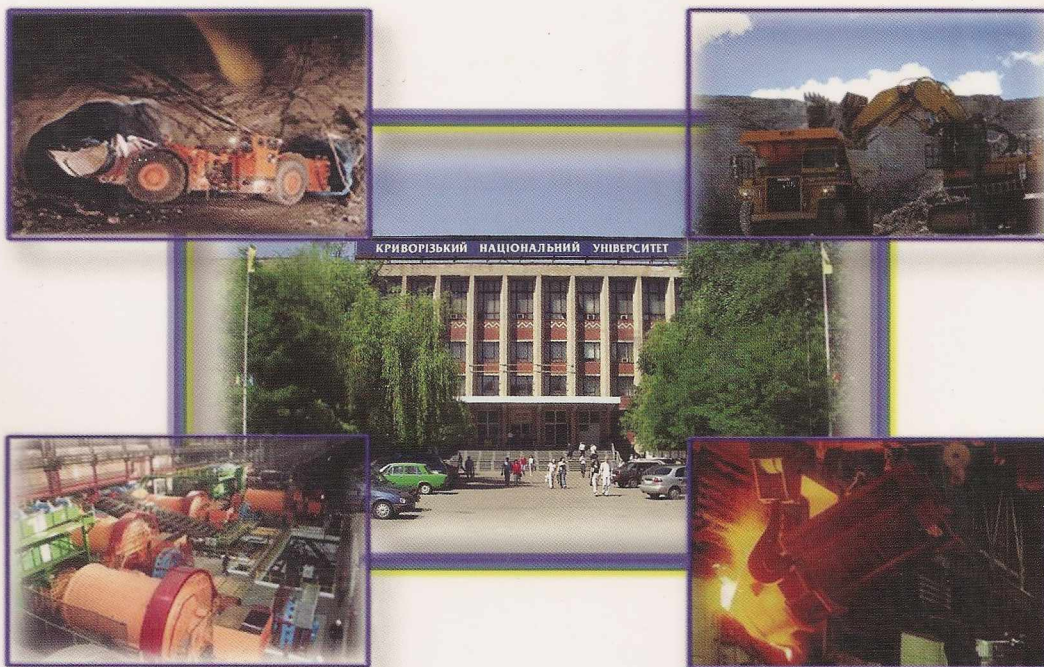
ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Міжнародна науково-технічна конференція

Матеріали конференції

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ
ТА СУСПІЛЬСТВА**

Т о м 2

22-25 травня 2013 року

Кривий Ріг

УДК 371.134 + 371.385.1

Н. В. ВОЛКОВА,

канд. пед. наук., доцент кафедра педагогіки і методи технологічної освіти

Криворізький педагогічний інститут

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Автор піднімає питання стосовно проблеми "інформаційної культури" "інформаційна грамотність" та в умовах стрімкого розвитку інформатизації суспільства.

Розвиток суспільства доводить, що освіта є одним із визначних факторів виживання та розвитку цивілізації. Питання її змісту, якості та вдосконалення входять до числа першочергових проблем людства.

Проте стрімкість наукового поступу суспільства, поглиблення його перетворюючого впливу на всі аспекти людської життєдіяльності та відповідне розширення освітніх завдань спонукали вчених до усвідомлення недоліків концептуальної основи, що визначили сучасну освітньо-педагогічну діяльність. Перегляд теоретико-методологічних основ навчально-виховного процесу сприяв виникненню нового поняття – „інформатизація суспільства” та, відповідно до нього, – „інформатизація освіти”. Спочатку концептуальна спрямованість інформатизації освіти була визначена словосполученням „комп’ютерна грамотність”, яке поступово поширилося до поняття „інформаційна культура”. Останнє розглядаємо як окремий феномен, складне особистісне утворення, що ґрунтується на комп’ютерній грамотності, але не вичерпується нею.

Аналіз наукової літератури довів, що в практиці вищої школи мають місце стійкі суперечності між потенціалом фахової підготовки щодо формування інформаційної культури студентів та неготовністю викладачів вищої школи його враховувати та реалізовувати, між постійно зростаючим інтересом майбутніх учителів до формування основних показників інформаційної культури й невідповідними до їх запитів формами фахової підготовки у вищому навчальному закладі. Цих суперечностей можна уникнути тільки за умов забезпечення стійкої позитивної мотивації навчання, постійного оновлення та поширення інформаційного багажу, врахування міжпредметних інтегрованих зв’язків та рефлексивного підходу до процесу формування інформаційної культури студентів.

Першою найважливішою психолого-педагогічною умовою, що забезпечує успішний розвиток інформаційної культури в процесі відпрацьовування всіх цих методів, є наявність стійкої внутрішньої мотивації до науково-дослідної, науково-інформаційної діяльності, оновлення інформаційного багажу.

Уже на першому курсі, у період адаптації до нових навчально-виховних умов, необхідно формувати у студентів індустріально-педагогічних факультетів ставлення до університету не тільки як до навчального закладу, що дає знання для наступної професійної діяльності, але і як до наукового центру, де ці знання створюються. Студент повинен опанувати властиву даному соціальному інституту систему цінностей, відносин, установок на розвиток загальнокультурного, професійного кругозору, на регулярне спостереження за публікаціями з теми, що цікавить, на оцінне відношення до власної професійної діяльності.

Процес формування інформаційної культури залежить від характеру мотивації студентів. Наявність позитивної мотивації, постійне відновлення й розширення власного інформаційного багажу, потреба в його засвоєнні та бажанні на його основі створювати нові знання – є важливою умовою, що визначає успішність формування в майбутніх учителів праці інформаційної культури. Проблема мотивації й мотивів поведінки й діяльності – одна зі стрижневих у психології й педагогіці, якій присвячені роботи загальнотеоретичного плану К. Абульханової-Славської, Б. Ананьева, Г. Костюк, О. Леонтьєва, В. М’ясищева, С. Рубінштейна, Г. Суходольського. Великий внесок у розуміння психофізіологічної сутності трудової діяльності внесли роботи І. Павлова.

Останнім часом мотивація як психічне явище трактується по-різному. В одному випадку вона визначається як сукупність факторів, що підтримують і спрямовують, тобто визначають

поведінку (Мадсен, Годфруа), в другому випадках – як сукупність мотивів (К. Платонов [1]), по-третє – як спонукання, що викликає активність організму, і визначає її спрямованість. Крім того, мотивація розглядається як процес психічної регуляції конкретної діяльності як процес дії мотиву, як механізм, що визначає виникнення, напрямок і способи здійснення конкретних форм діяльності, як сукупна система процесів, відповідальних за спонукання й діяльність Усі визначення мотивації можна віднести до двох напрямків. Згідно з першим напрямком мотивація розглядається зі структурних позицій як сукупність факторів або мотивів. Наприклад, відповідно до схеми В. Шадрікова[4], мотивація обумовлена потребами, цілями особистості, рівнем домагань, ідеалами, умовами діяльності.

Послідовники другого напрямку розглядають мотивацію не як статичне, а як динамічне утворення, як процес.

У сучасних умовах динамічного розвитку професійних знань, поставлених до особистості вимог щодо безперервної професійної освіти формування інформаційної культури набуває все більшого значення. Її конкретне рішення багато в чому залежить від введення спецкурсу, у ході якого відбувається формування позитивної мотивації до підвищення рівня інформаційної культури.

Усвідомлюючи значення мотивації, яка спонукає людину до активності, можна цілеспрямовано впливати на поведінку й діяльність конкретної особистості. Аналіз й актуалізація мотивів мають важливе значення для педагогічного керівництва діяльністю. Викладач, що вмів активізувати інших, досягає значних успіхів у формуванні інформаційної культури студентів. Тому майбутній учитель повинен навчитися ставити мету й досягати її, розвиває інтерес до діяльності, використовує колектив для спонукання до діяльності окремої людини.

Основний механізм створення стійкої мотивації складається в організації й актуалізації зв'язку між потребами об'єкта (-ів), впливу й необхідних дій. Тобто у створенні причинно-наслідкового зв'язку між виконанням потрібних для організації дій і задоволенням їхніх потреб.

Виходячи із вищесказаного, формування інформаційної культури можливе при наявності новизни, неочікуваності, складності. Таким чином, мотивація та наявність стійкої позитивної активності й потреби відновлення інформаційного багажу можуть стати тими факторами, які спонукатимуть людину до активності щодо формування високого рівня інформаційної культури.

Наступною педагогічною умовою, яка, на нашу думку, сприятиме позитивній динаміці розвитку інформаційної культури є забезпечення міжпредметних інтегративних зв'язків. Це слово у перекладі з латинської означає „поповнення”, „відновлення”, „об'єднання в ціле будь-яких окремих частин”[2]. У теорії систем „інтеграція” означає стан взаємозв'язку окремих компонентів системи у процес, який зумовлює саме цей стан.

Проте сама проблема інтеграції – одна з найстаріших в історії розвитку науки. Ідея про єдність наукових знань знаходила відображення ще в працях мислителів минулих століть (Арістотель, Гегель, Кант, Менделєєв, Платон), а також ХХ століття (Вінер, Ейнштейн та ін.). Певну увагу їй приділяли вчені В. Берман, Ю. Дік, І. Петрова, А. Пінський, В. Усанов .

Багато сучасних учених-педагогів (Ю. Дік, Т. Волкова, А. Пінський, В. Розумовський, В. Усанов) вважають, що інтегративні процеси стають тенденцією і в педагогіці, зокрема в теорії навчання: дедалі тісніше зливаються воедино дидактика і психологія мислення, педагогічна психологія і соціологія, соціологія і педагогіка в цілому, теорія змісту загальної і технічної освіти. Для розвитку теорії навчання дослідники і раніше користувалися висновками філософії, логіки, психології, вікової фізіології тощо. Інтегративні тенденції сучасної педагогіки головним чином виявляються в тому, що для визначення закономірностей навчання дослідники почали залучати поняття і теоретичні передумови кібернетики та соціології, понятійний апарат педагогіки значно поповнився за рахунок понять з теорії інформації, теорії систем, теорії оптимізації, нейрокібернетики, біокибернетики, евристики, семіотики.

До недавнього часу міжпредметні зв'язки в теорії й практиці розглядалися, в основному, як зв'язки за змістом навчального матеріалу, однак, як показує практика вищої школи, цього недостатньо. В. Сухомлинський писав: „Про міжпредметні зв'язки говориться дуже багато. Кожному вчителю зрозуміло, що треба шукати в своєму предметі точки дотику з матеріалом інших предметів. Але міжпредметні зв'язки полягають не лише в цьому. Найбільш глибокі зв'язки – я в цьому твердо переконаний – лежать не стільки в змісті фактичного матеріалу, скільки в характері розумової праці. Побудована на наукових задачах розумова праця школярів призводить до того, що математика допомагає дітям засвоювати історію, а історія сприяє розвитку математичних здібностей” [3].

Використання міжпредметних зв'язків за змістом фактичного матеріалу й характером розумової праці сприяє розвитку в студентів стійкого інтересу до знань у певній галузі й до самого процесу пізнання, більш широкому й глибокому розумінню та засвоєнню досліджуваного матеріалу, наукових і соціальних проблем навколишньої дійсності. А це, у свою чергу, допомагає готувати фахівців, що володіють почуттям нового, здатних до новаторства, творчого пошуку як у спеціальній галузі, так й у вирішенні „стикових”, „мостикових”, комплексних проблем.

На основі аналізу програм навчальних дисциплін та виявлених між предметних взаємозв'язків легше оптимізувати зміст навчання та керувати навчальним процесом. Використання схем дає можливість посилити контроль і підвищити вимоги до якості знань з тем, які є опорними для наступних дисциплін, дати рекомендації з коректування форми та змісту занять.

Спробуємо накреслити список навчальних предметів, характерних для сучасної науки та техніки, присвячених вивченню окремих галузей знання, які можуть бути успішно інтегровані в той чи інший навчальний курс, а саме:

- суспільство і суспільні відносини (історія, економічна географія, суспільствознавство, правові відносини);
- природа та її основні закономірності (фізика, хімія, астрономія, біологія);
- природознавство та основи техніки й технології (фізика, електротехніка, хімія, біологія, основи матеріалознавства, основи агрономії);
- логічні та алгоритмічні процедури (математика, інформатика і обчислювальна техніка, основи кібернетики).

Розглядаючи проблему інтеграції з позицій її практичної реалізації, слід пам'ятати, що інтеграція навчальних предметів – далеко не механічний процес, а інтегрований навчальний предмет – це не звичайне об'єднання окремих дисциплін. Адже, об'єднавши два чи кілька предметів, можна порушити логіку і внутріпредметну наступність тієї дисципліни, на основі якої здійснюється інтеграція. Крім того, обов'язково потрібно враховувати, що зміст предметів, які підлягають інтеграції, повинен перебувати на однаковому інформаційному рівні. Це означає, що, наприклад, фізика вивчає закони і процеси на молекулярному рівні, а хімія – на атомному та іонному, тому „синтезувати” навчальний матеріал названих предметів досить складно.

Література

1. Платонов К. К. Краткий словарь системы психологических понятий / К. К. Платонов. – М.: Высшая школа, 1984. – 174 с.
2. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1974. – С. 286-287.
3. Сухомлинський В. А. Павлышская средняя школа / В. А. Сухомлинский. – М.: Просвещение, 1971. – 207 с.
4. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека / В. Д. Шадриков. – М.: Наука, 1965. – 315 с.